

УДК 316.64

Ліщук-Торчинська, Т., Кузьмук, О. (2019). Постать ідеального депутата Верховної Ради України як об'єкт аналізу й предмет обговорення. *Соціологічні студії*, 2 (15), 74–81.

DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2019-02-74-81>

Постать ідеального депутата Верховної Ради України як об'єкт аналізу й предмет обговорення

Тетяна Ліщук-Торчинська –
кандидат філософських наук,
доцент кафедри загальної
і соціальної психології та соціології,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна

Tetiana Lishchuk-Torchynska –
Ph. D in Philosophy, Associate
Professor, Department of General
and Social Psychology, and Sociology,
Lesya Ukrainka Eastern European
National University, Lutsk, Ukraine

E-mail: ltorch.t@gmail.com
Lishchuk-
Torchynska.Tetiana@eenu.edu

Researcher ID: S-5118-2017
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0118-5321>

Ольга Кузьмук –
кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри загальної
і соціальної психології та соціології,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна

Olga Kuzmuk –
Ph.D in Sociology, Associate
Professor, Department of General
and Social Psychology, and Sociology,
Lesya Ukrainka Eastern European
National University, Lutsk, Ukraine

E-mail: kuzmuk-olga@ukr.net
Kuzmuk.Olga@eenu.edu
Researcher ID: S-5115-2017

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9729-1785>

DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2019-02-74-81>

Received: September, 2019
1st Revision: October, 2019
Accepted: November, 2019

Політика та політичні процеси становлять неабиякий інтерес для громадськості. До політиків, лідерів та представників політичних партій в Україні завжди високі очікування. Суспільство делегує законотворцям свої повноваження в надії на конструктивний розвиток держави, підвищення рівня життя населення та зростання ролі соціальних гарантій. Яким має бути ідеальний депутат Верховної Ради України, які його особистісні якості, якою має бути його команда, які першочергові завдання мають бути виконані? Ці ключові позиції стосовно постаті народного депутата стали предметом для обговорення на основі методики «Світове кафе» («The World cafe») за модераторства авторів статті. Цільовою аудиторією дослідження виступила академічна (студентська) молодь. Мета дослідження – вивчення окремого випадку смислоутворення в царині політичного дискурсу, а саме конструювання концепту «ідеальний депутат Верховної Ради України», а також імплементація методики «Світове кафе» в площині політичної соціології.

Запропоновані в процесі обговорення типізуючі конструкції щодо етичної поведінки депутата передають домінуючі моральні цінності академічної молоді. Відмінні конструкції щодо соціальних очікувань в аспекті програмової частини діяльності депутатів побудовані на відмінності особистого біографічного досвіду, відмінного оточення, інтересів і соціального походження знання.

Ключові слова: ідеальний тип, комунікативна взаємодія, політична еліта, політичне лідерство, політичний простір, електоральні очікування, методика «Світове кафе».

Lishchuk-Torchynska Tetiana, Kuzmuk Olga. Personality of the Ideal Deputy of the Verkhovna Rada of Ukraine as an Object of Analysis and Subject for Discussion. Politics and political processes are of great interest to the public. Expectations for politicians, leaders and representatives of political parties in Ukraine are high always. Society delegates its authority to lawmakers in the hope of constructive development of the state, raising the standard of living of the population and increasing the role of social guarantees. What should be the ideal deputy of the Verkhovna Rada of Ukraine, what are his personal qualities, what should his team be, what are the primary tasks to be accomplished? These key positions on the figure of the Deputy of the Verkhovna Rada of Ukraine became the subject of discussion on the basis of the method «TheWorldcafe», was moderated by the authors of the article. The target audience was academic (student) youth. The purpose of the study is to study a particular case of meaningful political discourse in the field of political discourse, namely the construction of the concept of an «ideal deputy of the Verkhovna Rada of Ukraine», as well as the implementation of the «TheWorldcafe» methodology in the field of political sociology.

The typical constructions are regarding the ethical behavior of the deputy proposed in the discussion process convey the dominant moral values of the academic youth. The excellent constructions regarding social expectations in terms of the programmatic part of the activity of deputies are based on differences of personal biographical experience, excellent environment, interests and social origin of knowledge.

The abstract image of a politician is formed due to the inaccessibility of politicians, the fragmentation of contacts with them, which occur mainly in absentia – through the media. Through the prism was formed on the basis of the past experience of the figure of the Deputy, an attitude is formed and an assessment of present and future politicians is made.

As the study found, the methodology of «TheWorldcafe» is quite suitable for sociological searches made in a qualitative research strategy. It is appropriate to realize it when it is intended to create a portrait of a certain person, group, or when it is intended to outline a figure of a certain «ideal type». The problem of forming the political elite is presented in this study at the level of perception by others – those who are not currently claiming this status. The technique was used allows us to find out the degree of awareness and understanding of the issue under discussion in the discussion groups and, similar to the focus group, to identify not so much the similarities of the issues discussed, but their diversity, thought development and extreme positions.

Key words: ideal type, communicative interaction, political elite, political leadership, political space, electoral expectations, «TheWorldcafe» technique.

Лишчук-Торчинская Татьяна, Кузьмук Ольга. Личность идеального депутата Верховной Рады Украины как объект анализа и предмет обсуждения. Политика и политические процессы составляют большой интерес для общественности. К политикам, лидерам и представителям политических партий в Украине всегда высокие ожидания. Общество делегирует законодателям свои полномочия в надежде на конструктивное развитие государства, повышение уровня жизни населения и рост роли социальных гарантий. Каким должен быть идеальный депутат Верховной Рады Украины, его личностные качества, какой должна быть его команда, какие первоочередные задачи должны быть выполнены? Эти ключевые позиции стали предметом для обсуждения посредством методики «Мировое кафе». Целевой аудиторией исследования выступила академическая (студенческая) молодежь. Цель исследования – изучение отдельного случая смыслообразования в области политического дискурса, а именно конструирование концепта «идеальный депутат Верховной Рады Украины», а также имплементация методики «Мировое кафе» в плоскости политической социологии.

Ключевые слова: идеальный тип, коммуникативное взаимодействие, политическая элита, политическое лидерство, политическое пространство, электоральные ожидания, методика «Мировое кафе».

Постановка наукової проблеми та її значення. Соціологія досить часто конструє теоретичні та емпіричні концепти, в основу яких покладено концепцію ідеальних типів Макса Вебера. Ідеальний тип – це логічний конструкт, завдяки якому через зіставлення його з емпіричними фактами вчені досліджують соціальний світ. Упорядкування дійсності засобами соціологічного мислення визначене поліпарадигмальним статусом науки соціології, у межах якого окреслюють поняттєво-категоріальний апарат, методологічні підходи й методи дослідження. Мова соціології – результат смислоутворення спільноти вчених. Проте це не єдина мова, у рамках якої осмислюють соціальний світ. Звернімося до відомого розрізнення А. Шютцем «конструктів першого порядку» та «конструктів другого порядку». «Конструкти першого порядку» формуються почасти людьми неусвідомлено, постають результатом практики повсякденного життя. Цим конструктам А. Шютц надає значення вирішальної основи для формування наукової картини соціального світу, що й становить зміст «конструктів другого порядку». Отож, є сенс звернутися до соціального конструювання дійсності в межах окремих сфер соціального життя чи, якщо дотримуватися термінології П'єра Бурдьє, – у межах окремих соціальних полів.

Наше сучасне життя пронизане політикою. Вивчення теми конструювання постаті політика зумовлено тим, що в науковій соціологічній літературі, зокрема в площині політичної соціології, увагу дослідників переважно зосереджено навколо вивчення та дослідження ставлення громадськості до політичних лідерів і політичних партій. Натомість маємо невелику чисельність праць, спрямованих на розгляд суспільних настроїв щодо того, якими мали б бути політичні лідери та політичні партії. Практично відсутні дослідження, спрямовані на вивчення конструювання образів політичних лідерів і політичних партій, які можна було б вважати ідеальними. Ця проблема є актуальною з огляду на те, що українське суспільство надто політизоване: політика та політичні процеси викликають неабиякий інтерес громадськості. Виявлення ідеального образу представника політичної еліти важливе ще й тому, що виявлена під час діяльності владців невідповідність ідеальної та реальної постатей політиків підважує легітимність влади й стає причиною соціальних вибухів і революцій. Це дослідження важливе також в аспекті становлення чинних і майбутніх політиків.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Методологічну основу дослідження становили категоріально-поняттєвий апарат методології соціологічного дослідження ідеальних типів, сформований М. Вебером; концепція конструктів першого й другого порядків Альфреда Шютца, потрактування П'єром Бурдьє політичного поля щодо інвестування в політичний капітал і щодо становлення політичної кар'єри.

Для реалізації задуму роботи плідними виявилися ідея про характер комунікативної взаємодії О. Селіванової, засадничі ідеї засновників класичної елітології Г. Моски, В. Парето, Р. Міхельса, а також опис міжнародного досвіду парламентської етики і його пристосування до українських реалій та ідея М. Штаудігеля щодо виробництва структур значення.

Мета статті – вивчення окремого випадку смислоутворення в царині політичного дискурсу, а саме: конструювання концепту «ідеальний депутат Верховної Ради України», а також імплементація методики «Світове кафе» в площині політичної соціології.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Обговорення в тій чи тій формі поля реальної політики – це важливий елемент соціального дискурсу. До політиків, лідерів та представників політичних партій в Україні завжди висувуються високі очікування. Аналітика, що ґрунтується на даних соціологічних досліджень, уможливорює розширення горизонтів нашого розуміння соціальних настроїв, які панують у суспільстві, і домінуючих у ньому цінностей. Напередодні президентських чи парламентських виборів соціологія з високою точністю може визначити фаворитів та аутсайдерів політичних перегонів, дані екзит-полів дають можливість заздалегідь дізнатися про те, кому суспільство надало вотум довіри, кому громадяни делегували свої повноваження, хто представлятиме інтереси суспільства в найвищих органах влади. Проте має значення не лише прогнозування факту вибору, але й з'ясування тих чинників, які його зумовлюють. Політичний вибір більшості громадян не визначається науковою трактовкою політичних гасел і партійних програм. Тут відіграє роль і некритично потрактований повсякденний досвід, який у політичному сенсі може мати обмежений характер унаслідок соціального дистанціювання, а отже, відчуженості громадян від чинних політиків та чинної влади, і фактор маніпуляції громадською думкою. Ще Р. Міхельс зауважив: «...на практиці якщо не вибори, то перевибори вождів масами здійснюються завжди при такій сильній обробці свідомості і різних способах нав'язування ідей, що свобода прийняття рішення виявляється при цьому значною мірою підірваною» (Міхельс, 1990). Отож, для розуміння політичного вибору громадян набувають значення постаті політиків, які сприйняті й сформовані різними соціальними групами. Однією з таких груп є студентська академічна спільнота.

Політичний досвід академічної молоді відзначається тим, що він сформувався, з одного боку, на основі відмінних практик повсякденного життя, а з іншого – у процесі навчальної діяльності, яка пов'язана не лише з опануванням професійними знаннями й навичками в конкретній галузі, але й з оволодінням елементами наукового пошуку. Розглянемо випадок смислоутворення в царині політичного дискурсу академічною молоддю на прикладі обговорення постаті ідеального депутата Верховної Ради України. Обмін думками відбувався в Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки (надалі – СНУ імені Лесі Українки) у травні 2019 р. згідно з методикою «Світове кафе» («The World cafe») за модераторства авторів статті. В обговоренні взяли

участь студенти старших курсів, котрі здобувають фах у галузі гуманітарних і соціальних та поведінкових наук у СНУ імені Лесі Українки, а також студенти Луцького педагогічного коледжу, що певною мірою відображає строкатість студентської спільноти за галузями знань і статевовіковими категоріями й засвідчує певний рівень політичної компетентності учасників.

Методика «Світове кафе» передбачає почергове обговорення учасниками в командах, кожна з яких складається з 5–6 і більше осіб, визначених питань за окремими столами. У цьому дослідженні реалізовано адаптований варіант методики, відповідно до якого команди-учасниці на час обговорення залишалися стабільними за своїм складом. Керує обговоренням господар/господиня столу – той чи та, хто спрямовує внутрішньогрупову дискусію й наприкінці розгляду презентує результати всім учасникам світового кафе. Господарі/господині столів обиралися з-поміж студентів-учасників обговорення демократичним шляхом. Вибір цього формату обговорення зумовлений низкою наданих учасникам переваг: можливістю виразити та ствердити власну позицію за допомогою обміну думок у невимушеній і дружній атмосфері, коли спрацьовує ефект синергії щодо генерації ідей; готовністю до критики й самокритики; схильністю до активного слухання; можливістю вдосконалити форми фахового спілкування (монолог, діалог і полілог); здатністю виявити результат синтезування інформації в умовах політичної демагогії та інших поширених у суспільстві маніпулятивних впливів; спроможністю виробляти колективне рішення в процесі інтенсивної комунікативної взаємодії. Успішна реалізація останньої ґрунтується на низці висхідних положень: «Аксиомами комунікативної взаємодії є: 1) забезпечення взаєморозуміння передусім на підставі спільності мови як конвенційного коду; 2) зумовленість комунікативної взаємодії спільним фрагментом тезаурусів комунікантів; 3) умотивованість і цілеспрямованість спілкування з боку учасників як підґрунтя комунікативної взаємодії; 4) регуляторна функція системи правил і норм спілкування (комунікативного кодексу), зумовлених культурою, соціумом, сферою спілкування та її зразком» (Селіванова, 2008, с. 602).

Для обговорення в запропонованому форматі якісного дослідження студентам запропоновано такі підтеми: бажані особистісні якості майбутнього депутата Верховної Ради України; його політична програма й команда; очікування виборців і першочергові завдання новообраного народного депутата.

Під час обговорення бажаних якостей депутата Верховної Ради учасники Світового кафе наголошували на тому, що кандидат у депутати має бути «чесним, відкритим», «справедливим», відстоювати правду, бути відповідальним, товариським, дипломатичним, не лицемірним, не бути популістом та «дуже консервативним у своїх поглядах». Також людина, яка бажає стати народним депутатом, повинна бути «співчутливою, упізнаваною та готовою до змін». Студенти зазначили, що «...у серці такої людини мають бути високі почуття до рідної країни», а також зауважено, що ідеальний депутат Верховної Ради України «має бути проєвропейським політиком, у якого на першому місці є народ».

Учасники обговорення акцентували також необхідність неухильного дотримання законодавства депутатом, що виявилось у таких його характеристиках, як «не має бути корупціонером», «не бути судимим», «не використовувати власну посаду для незаконного особистого збагачення» тощо. За такими оцінками бачимо обізнаність про злочинну діяльність «спійманих на гарячому» політиків, асоціації з конкретними особами високопосадовців, котрі вчиняли протизаконні дії.

Розмежування приватного й соціального у вимогах до майбутнього депутата виявилось в осуді студентами «надмірної релігійності»; належність до конфесій і церков, на думку студентів, не повинна бути демонстративною. Схожі настрої відбивають актуальну ситуацію церковного життя в Україні: коли політики втручаються в життя релігійних громад, нарочито демонструють свою релігійність.

У постаті депутата студенти акцентували увагу на культурному капіталі особи, таких якостях, як «освіченість», «культурна розвиненість», обізнаність із творчістю письменників, знання візуальної творчості, «аристократизм духу». Про увагу студентів до культурного капіталу свідчить і той факт, що чимало з-поміж названих ними небажаних рис високопосадовців стосуються саме низького рівня поведінкової й мовленнєвої культури. Неприйнятними, на думку студентської молоді, є такі особистісні якості потенційного кандидата в депутати, як «вульгарність і хамовитість».

Ще молодь хотіла б бачити майбутнього депутата «сучасним і передовим»; між презентацією на телебаченні й присутністю в Інтернеті молодь надає перевагу останній, акцентуючи на присутності публічних осіб у «соціальних мережах», що знову ж відповідає очікуванням молоді від депутата, а

саме відкритості, доступності, упізнаваності. З останньою перебуває у взаємозв'язку вимога до майбутнього депутата бути дієвим, брати настільки активну участь у громадському житті, щоби його вчинки були відомі широкому загалу.

Загалом, запропоновані студентами підходи до трактування особистісних рис народного депутата відповідають засадничим ідеям класичної елітології, головний зміст якої стосується наявності в еліті певних рис, які дають їй можливість управляти іншими. Г. Моска першим відзначив, що меншість керує більшістю внаслідок своєї організованості й наявності особливих якостей: «...на додаток до великої переваги – організованості, яка випала на долю правлячої меншості – вона так зазвичай сформована, що індивіди, які її складають, відрізняються від маси керованих якостями, які забезпечують їм матеріальну, інтелектуальну і навіть моральну перевагу, або ж вони є спадкоємцями людей, що володіють цими якостями» (Моска, 1994, с. 189). В. Парето визначає еліту як «...клас, до якого будуть входити ті, хто має найбільш високі показники у своїй галузі діяльності» (Парето, 2008, с. 308), а правлячу еліту – як «...тих, хто прямо чи непрямо відіграє важливу роль в політичному управлінні» (Парето, 2008, с. 309). І Г. Моска, і В. Парето, силу еліти вбачають у її внутрішній згуртованості. Такої самої думки й інший дослідник – Р. Міхельс, який у своїй праці «Соціологія політичної партії в умовах демократії» (1911) робить висновок, що найбільш впливові групи зацікавлені в збереженні свого привілейованого становища, устанавлюють між собою різні контакти, гуртуються, забуваючи про інтереси мас» (Міхельс, 1990).

Відтак реалістичний погляд на правлячу еліту в умовах демократії стверджує наявність у неї і негативних якостей, що неодноразово підкреслює В. Парето у «Компендіумі із загальної соціології» (1920) (Парето, 2008, с. 376–377). У сучасних умовах для запобігання негативним проявам поведінки в представників депутатського корпусу корисним є знання про міжнародний досвід застосування парламентської етики і його поширення міжнародними й національними інституціями. А. Когут та О. Савчук зауважують: «Існують чотири основні причини, з яких держави-учасниці ОБСЄ розглядають можливість реформування професійних та етичних стандартів для парламентаріїв: **“Боротьба з корупцією.** Встановлені стандарти і регулювання допомагають запобігти зловживанням службовим становищем та іншими формами корупції, оскільки встановлюють чіткі правила для депутатів, контролюють їхню фактичну поведінку та передбачають покарання про порушення.[...] **Покращення підзвітності та зміцнення довіри.** Чіткі стандарти парламентської етики покращують підзвітність, надаючи громадськості та ЗМІ для оцінки поведінки депутатів. [...] **Професіоналізація політики.** Історично склалося так, що членами парламентів стають люди різної освіти, досвіду та професії. Проте, потрапивши до парламенту, депутати повинні дотримуватися одних і тих же правил поведінки на робочому місці. [...] **Дотримання міжнародних стандартів.** Введення кодексів поведінки для державних посадових осіб, які утверджують сумлінність, чесність і відповідальність, демонструє прихильність до країни, виконання і дотримання загальноновизнаних міжнародних стандартів і норм...”» (Когут, Савчук, 2015). Студенти під час обговорення наголошували саме на моральних якостях майбутніх депутатів, а в їхній турботі про загальне благо вбачали один із запобіжників від непорядних вчинків.

Інша обговорювана тема стосувалася політичної позиції й команди кандидата в депутати Верховної Ради України. Із визначенням його політичної позиції в студентів виникали певні труднощі. Знову йшлося про такі якості, як дипломатичність, професійність і відкритість, а ще – про готовність до діалогу з іншими політичними партіями й про те, що майбутній депутат не повинен бути мультикультуралістом і не «повинен ділити народ». Підтримано проєвропейську спрямованість кандидата в депутати і його лібертаріанство. Порушені, проте не отримали спільного рішення можливі законодавчі ініціативи депутатів щодо продажу сільськогосподарських земель, легалізації зброї, продажу державних підприємств за голландською моделлю аукціону, вільного обігу іноземної валюти тощо. По суті, такий результат відображає розбіжність думок у суспільстві й потребу широкого громадського обговорення складних питань, що дотичні до життя всього соціуму.

Електоральні настанови студентів стосувалися чіткості представлені кандидатом у народні депутати передвиборної програми. Звісно, що така вимога є обґрунтованою стосовно, з одного боку, зіставлення ідеологічних настанов і заявлених практичних кроків з очікуваннями виборців задля здійснення свідомого вибору; з іншого – це можливість контролю за діяльністю обраних народних

депутатів відповідно до заявлених ними раніше програмових засад діяльності. Розглядаючи аспект делегування, П. Бурдьє говорить не лише про наділення повноваженнями окремої особи, а й про його приховану форму: «...це акт, засобом якого вже конституційована соціальна реальність: партія, Церква – дає мандат деякому індивіду» (Бурдьє, 2007, с. 160). Зрозуміло, що ця ідея має сенс щодо обраних за партійними списками, а щодо нардепів-мажоритарників – лише за умови їх кандидатування від політичних партій. Проте, розвиваючи питання пов'язаності окремої особи і її партійної належності, П. Бурдьє додає: «...довірена особа перебуває з групою у своєрідних відносинах метонімії: воно є частиною групи, здатною функціонувати як знак, замість цілої групи» (Бурдьє, 2007, с. 161).

Щодо команди потенційного депутата, то, на думку учасників обговорення, «її мають складати люди з юридичною, соціальною та політичною освітою, хороші менеджери, що згуртовані спільною ідеєю і є такими, що готові забезпечити її реалізацію». Зрозуміло, що в обговоренні ще не прозвучало розрізнення між політичними позиціями й прикладними аспектами політичних програм – способами їх реалізації. Такий підхід вимагає глибшої аналітики. Водночас не стала предметом обговорення ідея диференціації еліт, представництва у Верховній Раді України різних груп еліт; в обговоренні йшлося лише про інтелектуальну та управлінську еліту, що насправді не відображає ні потреби суспільства, ні реальний парламентський склад. Між тим, ще у В. Парето ми знаходимо ідеї диференціації еліти й потребу в певному її типі залежно від стадії розвитку суспільства, ступеня розвитку промислового циклу, переважання типу господарського життя тощо та стосовно спроможності проявити гнучкість, застосувати в разі потреби силу задля запобігання хаосу й дезорганізації суспільства (Парето, 2008, с. 365–367).

У своїх очікуваннях щодо складу Верховної Ради України студенти наголосили на тому, що «було би добре, якби український парламент на 1/3 складався б із жінок». У переліку першочергових завдань, які мають стояти перед новообраними депутатами, – «виконання передвиборних обіцянок; зняття депутатської недоторканості; викорінювання хабарництва та корупції; збільшення соціальних виплат» – йшлося про стипендії, пенсії, виплати бійцям АТО тощо; страхова медицина; закінчення російсько-української війни; модернізація армії; збільшення робочих місць і повернення заробітчан в Україну; зменшення податків для малого й середнього бізнесу тощо. Очікування студентів відображають майже всю множину проблем, які існують в українському суспільстві, і відповідають сподіванням більшості українців. Зрозуміло, що під час окреслення розв'язання цих проблем можливі розбіжності й суперечності. Ще раз наголошуючи на корисності такого обговорення соціально-політичних питань, хотілося б звернутися до двох тез феноменологічної соціології (соціології знання). Одна з них, була висунута П. Бергером і Т. Лукманом, стосується умов формування цілісного поняття про об'єкт пізнання: «...об'єкт мислення стає значно зрозумілішим у міру накопичення низки перспектив» (Berger, Luckmann, 1991). Інша теза, сформульована К. Мангеймом й процитована П. Бергером і Т. Лукманом, також має стосунок до здатності поглибити розуміння предмета дискурсу в аспекті розвиненої соціальності: «...групи вельми розрізняються за здатністю подолати свою власну вузькість» (Berger, Luckmann, 1991). Академічна молодь належить до інтелектуальної спільноти й відкрита до сприйняття нових ідей, із-поміж іншого – до участі в обговореннях із використанням методик, які дають можливість будувати конструктивний діалог, вільно дискутувати та публічно презентувати отримані в ході обговорення результати.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Під час конструювання ідеального типу народного депутата Верховної Ради України академічною молоддю найбільш цілісну постать подано саме в частині особистісних, моральних і професійних якостей народного депутата. Не залишено поза увагою також його організаторські здібності. Типізуючі конструкції щодо етичної поведінки депутата передають домінуючі моральні цінності академічної молоді. Оскільки для неї характерна спільна типізація соціального світу, «взаємність перспектив» (Шюц, 1988), то спостерігаємо незначну кількість розходжень у поданні ідеальної постаті народного депутата. Розбіжність позицій стосувалася переважно програмових питань щодо першорядних заходів, які треба вжити народним обранцям. Причина цього, на нашу думку, полягає в «біографічно детермінованих ситуаціях», які перебувають у зв'язку з відмінностями соціального походження учасників обговорення. Відмінність знання про політику й політиків і відмінність образу владців, особливо щодо програмової частини їхньої діяльності, зумовлені різницею між життєвим досвідом та організацією повсякденного життя

представників різних соціальних категорій (за соціальним походженням). Відзначимо спільні типізуючі конструкції академічної молоді на основі спільних знань про соціальну реальність, про політику й політиків, проте простежено відмінності щодо очікувань від майбутніх депутатів. Відтак відмінні конструкції щодо соціальних очікувань побудовані на відмінності особистого біографічного досвіду, відмінного оточення, інтересів і соціального походження знання.

Трактування образу ідеального депутата Верховної Ради України академічною молоддю відповідає засадничій ідеї класичної елітології стосовно того, що політична еліта – це відбір кращих. Механізми реалізації очікуваних від депутатів першорядних заходів під час обговорення були згадані побіжно. Дієвим способом усвідомлення зв'язку ідеальної постаті народного обранця й чинних народних депутатів є активніша участь молоді в справах реальної політики. Запобіжать формуванню надто абстрактних суджень про політику та політиків, а з-поміж іншого й про народних депутатів, і сприятимуть подоланню відчуження в цій сфері прозорість виборної системи, підвищення політичної культури громадян і чіткість передвиборних програм політиків. Надто абстрактний образ формується через недосяжність політиків, фрагментарність контактів із ними, що відбуваються переважно заочно – через ЗМІ. Кризь призму сформованого на основі минулого досвіду постаті народного депутата формується ставлення й здійснюється оцінка сучасних і майбутніх політиків.

Як виявило дослідження, методика «Світове кафе» є цілком придатною для соціологічних пошуків, проведених у якісній стратегії дослідження. Її доречно реалізувати, коли є на меті сформувати портрет певної персоналії, групи або ж коли існує намір окреслити постать певного «ідеального типу». Проблему формування політичної еліти подано в цьому дослідженні на рівні сприйняття іншими – тими, хто на сьогодні на цей статус не претендує. Застосована методика дає змогу з'ясувати ступінь усвідомлення й розуміння обговорюваної проблеми в групах обговорення та схоже до фокус-групи, виявити не стільки подібність позицій із питань, що розглядалися, скільки їх різноманітність, розвій думок і крайні позиції.

Подальші дослідження в цьому напрямі можуть бути спрямовані на зіставлення результатів, отриманих під час проведення дослідження з різними цільовими групами, а також порівняння результатів дослідження, отриманих на основі використання іншого інструментарію, наприклад фокус-групового інтерв'ю, із-поміж іншого – із тими, хто має досвід політичної й/або управлінської діяльності. У підсумку високою метою комплексу досліджень стало б розрізнення виробництва текстів і виробництва смислів, дослуховуючись до Мартіна Ендресса «розробити соціологію, яка робить своєю центральною темою історичний зв'язок суб'єктивних, інтерсуб'єктивних і трансуб'єктивних структур значення» (Einleitung..., 2018, р. 6).

Джерела та література

1. Бурдые, П. (2007). Делегирование и политический фетишизм; [пер. Н. А. Шматко]. *Социология социального пространства*/пер. с франц.; отв. ред. перевода Н. Шматко. Москва: Ин-т экспериментальной социологии. Санкт-Петербург: Алетейя, 288 с.
2. Когут, А., Савчук, О. (2015). *Етичне та правове регулювання поведінки парламентаріїв : міжнародний досвід та пропозиції для України (Policy Paper)*. Київ. Отримано 13.07.2019 р. з <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28800.pdf>
3. Михельс, Р. (1990). Социология политической партии в условиях демократии. *Диалог*, № 3, 55–60. Получено 24.07.2019 с <http://v4.conf.udsu.ru/files/1303479468.pdf>
4. Моска, Г. (1994). Правящий класс. *Социологические исследования*, № 10, 187–197.
5. Парето, В. (2008). *Компендиум по общей социологии*/[пер. с ит. А. А. Зотов]. 2-е изд. Москва: Издат. дом ГУ ВШЭ, 511 с.
6. Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Підручник*. Полтава: Довкілля-К., 712 с.
7. Шюц, А. (1988) Структура повседневного мышления *Социологические исследования*, № 2, 129–137. Отримано 16.08.2019 р. з <http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/A-SHyuts-struktura.pdf>
8. Berger, L. P., Luckmann, T. (1991). First published in the USA 1966. *The Social Construction of Reality: a Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York: Doubleday and Company. Retrieved August 9, 2019 from <http://perflensburg.se/Berger%20social-construction-of-reality.pdf>
9. Einleitung des Herausgebers. *Alfred Schütz and die Hermeneutik* (2018). *Michael Staudigl (Hrsg.) Theorie und Methode. Band 54*. Köln: Halem, Pp. 3–9.

References

1. Burdije, P. (2007). Delegation and Political Fetishism; [transl. by N. A. Schmatko]. *Sociology of Social Space* ; ed. by N. Schmatko. Moscow: Institute of experimental sociology; StP.: Aletejia, 288.
2. Kogut, A., Savchuk, O. (2015). *Etical and Legal Regulation of Parliamentarians' Behavior : International Experince and Proposals for Ukraine (Policy Paper)*. Kyiv. Retrieved July 13, 2019 from <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28800.pdf>
3. Michels, R. (1990). Sociology of political party in a democracy. *Dialoh*. 3, 55–60. Retrieved July 24, 2019 from <http://v4.conf.udsu.ru/files/1303479468.pdf>
4. Moska, G. (1994). The ruling class. *Sotsiologicheskie issledowaniya*, 10, 187–197.
5. Pareto, V. (2008). *Compendium on general sociology*. [transl. A. A. Zotov]. 2th ed. Moscow: Publ. House GU VShE, 511.
6. Selivanova, O. O. (2008). *Modern Linguistics: Directions and Problems: A Textbook*. Poltava: Dovkillia-K., 712 p.
7. Schutz, A. (1988). Structure of Everyday Thinking. *Sotsiologicheskie issledowaniya*, 2, 129–137. Retrieved August 16, 2019 from <http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/A-SHyuts-struktura.pdf>
8. Berger, L. P., Luckmann, T. (1991). First published in the USA 1966. *The Social Construction of Reality: a Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York: Doubleday and Company. Retrieved August 9, 2019 from <http://perflensburg.se/Berger%20social-construction-of-reality.pdf>
9. Einleitung des Herausgebers. *Alfred Schütz and die Hermeneutik* (2018). *Michael Staudigl (Hrsg).Theorie und Methode. Band 54*. Koln: Halem, 3–9.